

CSALÁDI KÖR

SZÉPIRODALMI ÉS OKTATÓ KÉPES HAVILAP.

Rendes melléklet a Magyar Néplap—Nagy-Magyarország XXIII. évfolyamához

Szerkeszti: **BUDAY ALADÁR.**

Megjelenik évente huszonötször.

Budapest,

1914. július 15.

14. szám.

Az aradi tizenhárom.

13. Gróf Vécsey Károly.

Utolsónak maradt a sorban, mikor a bitóra válogatták vértanúinkat. Irásos jegyzék nem maradt róla, hogy rendelkezés volt-e a sorrendjükről, vagy csak a véletlen műve volt, hogy kinek kelle végignézni a kilenc hős bajtárs halálát. Vécsey lett az, aki végignézte.

Régi magyar nemzetség sarja; katona tetőtől talpig; az osztrák seregek is dísz, virága. Tizenkét éves korában lett hadapród, gyorsan emelkedett és mikor 1848-ban a májusi ezredelhelyezések megtörténtek, ő mint Kiss Ernő ezredes parancsörtszjtje őrnagyi rangban a Bánátba került. A ferdinándi törvény-visszavonás bekövetkezte sok magyar származású osztrák tisztet állított kétség elé: Már most kinek engedelmesskedjenek? Bécsből a király nevében küldik a parancsot, az igaz; de Budán is az a kormány székel és rendelkezik, melyet a király nevezett ki és melytől az esküt elfogadván, arra minden hatalmat ráruházott.

A gavallér és színig szoros becsületű Vécsey gróf nem habozott soká, hanem elhatározta magát az utóbbira. Már neki csak Budáról parancsoljanak. Példája hathatósan okozta azt, hogy a Kiss ezredének minden tisztje így határozott. Annál határtalanabb volt ellene a császárnak keserősége, kivált mikor olvasták azt a levelet, melyben Vécsey megmagyarázta gróf Lambertnek, az anyai ágról nagybátyjának, hogy az ő eljárása felel meg a becsületnek . . . majd hogy azt nem mondta a levélben: a király tért le az igaz utról!

A honvédeket azután a felvidéki harcokban vezette sorozatos győzelemre és ő foglalta el 1849 július 1-én Aradot az osztrákoktól, kik pedig ezt a várakat bevehetlennek tartották, annyira megerősítették. Átadván az aradi vár parancsnokságát Damjanichnak, a lábatorított hősnek, ő maga elvonult Temesvár alá, hogy azt is megvívja az osztrákoktól. De mielőtt a sikert elérhette volna, bekövetkezett a világsi fejezet . . . Vécseyt is foglyul kapta az

osztrákság (nem foglyul ejtette, mert 1849-ben foglyot csak az oroszok ejtettek itt!) és bosszúból minden hivatalos eljárás mellőzésével halálra, bitóra ítélte őt Haynau. Mindössze az a levele volt ellene bizonyíték, melyet gróf Lambertnek írt.

Igy értünk el a szomorú, de dicső sorozat végére. Tizenharmadiknak gróf Vécseyt irtuk meg, mert ő nézte végig valamennyi társának halálát. Alighanem Haynau bosszúja volt az, hogy éppen ő. Hogy a kép teljes legyen, hogy az ellenkező oldalán is megnézhessek az érmet, a jövő számban közölni fogjuk Haynau báró életrajzát is. Azét, kinek végzetes szerepe volt a mi dicső aradi tizenhármunknak halálában . . .

Nem volt a haláluk hiába. Nyomában kinőtt újra a szabadságnak fája. Ma szedjük e fának gyümölcsseit . . . ha nem is teljespompás gyümölcsöket. De mindig hálával emlékezzünk azokra, kik a fát ültették, piros vérrrel, még hóhérhalál vérével is öntözték. A vértanúinkat megbecsüljük . . . és bárha poruktól is részben

Gróf Vécsey Károly.

megfosztott minket a zsarnokság és a szívte-
lenség, sirjukhoz se zarándokolhatunk el,
mégis: — az aradi Golgothát nagy emléekben
tartsuk, nagy kegyelettel övezzük, mert jobb
jövő zálogát adja az, ha a jelen fiai a multak
hőseit és a nemzet oltárára hozott áldozatokat
igaz tiszteletben tartják!

Mádéfalva.

Irta: László János csángó gazda.

Rom lett Mádéfalva, a népe elpusztult,
Üszkösödött fala lángoktól megfakult.
Sok székely testvérünk van ott eltemetve,
Menekült is onnan mindenki reszketve.
Bösz, rabló hatalom által elnyomatva
Az elnyomottaknak fel-felszállt sóhaja:
„Igy köszönte meg az osztrák-horda nekünk,
Hatalmáért hogy már többször folyt a vérünk!”

Ily szomorú sors hullt a hű székely népre
Amiért a jogát, igazságát védte.
Azt a jogot amit ős királyok adtak
És utódaik is nagy becsben tartottak,
Bukov zsarnoksággal elvette, rabolta,
Szegény székely népet idegenbe nyomta!
A kegyetlen ellen és zsarnokság elül
Az árván hagyott nép rettegve menekült.

Rommá lett és feldult otthonát elhagyta
Hideg tél idején, rongyokba burkolva.
Tömegesen és tán egyenként bujdosnak
Tájékozatlanul s vadonba futottak.
Az ős haza földje nem nyújthat oltalmat,
Lerombolt itt mindent az osztrák akarat.
A véres árnyak még előttük lebegnek,
Pedig már Moldova határára léptek.

Aki nem menekült, az osztrák fogoly lett,
Bűnösök módjára börtönbe vettetett.
Csak pusztá gyanura sokakat elfogtak,
Kiket zsarnok módra korbácscsal vallattak.
Meztelen testükből korbácsütés alatt
Ezer sebből ömlött a piros vérpatak.
Ezzel jutalmazták a jó székely népet,
Hazájáért s királyáért oly sokszor mely vérezett.

Meghalt Magyarország számodra székely nép,
Az ős haza földje már csak édes emlék!
S mikor a zsarnok kéz e földről számüzött,
Meg is volt győződve, hogy végórád ütött.
Ámde Csaba népét az Isten nem hagyta,
Még idegenben is védte, oltalmazta.
Ott az idegenben új törzset alkotott,
A nemzetiségek közt mint szikla megállott.

Mádéfalva helyett Bukovina hazád,
De ne feledd soha, ma is idegen rád!
Bukovinába te Moldovából jöttél
Sok bolyongás után bár hazát szereztél,

De mint sziget állsz az oceán közepén,
Hazádtól elzárva vegyes nép tengerén.
Igy élted hálóját sok vihar szaggatta,
Árbócat letörni az Isten nem hagyta!

Százötven éven át idegen hazádban
Sokszor részesültél keserű falatban
A magyar gyűlölő lengyel Volánczkítól,
Akinek emléke áldatlan sötét folt,
Éhesen és szomjasan sokat robotoltál,
Évtizedek során rabszolgája voltál.
Kinszenvedésednek csak akkor lett vége,
Mikor a szabadság felsütött az égre.

A sors tépázta bár zaklatott éltedet,
De büszke önérzet töltse el szivedet!
Mert te magyar voltál és annak is maradsz,
Szokásod és nyelved ma is magyar maradt.
E haza népéhez, mely testvérnek ismer,
Bárhová visz a sors, ragaszkodjál hittel.
S ha majd koporsódra a hideg rög borul,
Lelked ezt a hazát válassza otthonul!

Jelen és jövő.

—Egészen közmondásossá vált az „iparkodás
a jövő megalapításáért”. Szívesen dolgozunk,
fáradozunk ifjú éveinkben, csak jövőnk legyen
biztosítva, csak övezzen az a tudat, hogy öreg
napjainkra el leszünk látva.

Mégis, sok ember azon a nézeten van, hogy
takarékoskodni ráér, ki kell használnia a je-
lent, élveznie kell életét, mert aggkorban már
kevés kell, kisebb összegből is ki lehet jutni és
akkor az élet úgy sem nyújt már annyi örömet.

Ez a nézet, ez a vélemény teljesen helytelen.
Fiatal korában alkalmazkodóbb és ennél fogva
könnyebben megelégedett az ember és a későbbi,
az aggkornak is megvannak a maga igényei.
Csaknem mondhatnók, hogy éppen az agg-
kornak vannak igényei és később nagyon meg-
keserüli az, aki ifjú szemekkel észrevétlenül és
kellő gondoskodás nélkül halad el az aggkor
igényei mellett.

Ha megszoktad, hogy ifjú korodban jól élsz,
hogy mindened meglegyen, amire szükséged
van, hogyan fog esni öreg napjaidon, ha nélkü-
lőznöd kell? A nélkülözés bizony nem esik jól
még a fiatalnak sem, de ugyyszólván elviselhe-
tetlen az öregnek. Pedig jól kell gondoskodnia
annak, aki öreg napjain független akar lenni,
nem akar kegyelemkenyeret enni és a mellett
nem is akarja, hogy nélkülözzön, vagy még
olyan időben is kénytelen legyen dolgozni, mely-
ben a munka már nem esik jól.

Nem áll tehát, hogy ráérünk takarékoskodni.
Ellenkezőleg. Nem kezdhetjük el elég korán és
nem kezdhetünk el elég korán aggkorunkról
gondoskodni. Ha végig nézünk népeken, népek
történetén, hogy csak a takarékosak boldogul-

nak és csak azok boldogultak, a könnyelműek vagy akárcsak a könnyen élők ellenben nem viszik és nem vitték semmire.

A franciáknak az a hírük van, hogy könnyedebben gondolkoznak, élnek, ám nagy tévedés volna azt hinni, hogy ott az emberek jövőjüket, jövőjük anyagi kérdését könnyedén veszik. A francia már kora ifjúságában gondoskodik arról, hogy aggkorában el legyen látva és éppen ezért korán is van azon kellemes helyzetben, hogy munkáitól legalább is munkái fáradságosabb részétől visszavonuljon.

Nálunk persze nem áll oly kedvezően a helyzet, de éppen azért kell kettős munkával azon lennünk, hogy azt megjavítsuk és magunknak jó módot teremtsünk. Ezt pedig csak takarékossággal érhetjük el. Koronát koronára, fillért fillérré kell észszerűen félretennünk a jövőre. Minden korona, minden fillér gyümölcsöt hoz, mert aggkorunkban táplál, aggkorunkat édesíti és ha éppen akkor, mikor legrosszabban esik a nélkülözés, nem akarunk — a szó szűkebb vagy tágabb fogalmában érve — éhezni vagy fájni, ne halasztgassuk a takarékoskodást, hanem tegyünk el észszerűen, tervszerűen minden napi keresetünkből már most egy megfelelő összeget későbbre, életünk telére.

Bonyodalmak özönében.

— Elbeszélés a mai amerikai életből. —

6. A szakács.

A vadászat izgalmaiban György szívvél-lélekkal résztvett s ez idő alatt saját szomorú sorsáról egészen megfeledkezett. Im már azonban újra feléledt benne nyomorúságának érzete s mindinkább nagyobbodott bánata. A hajó napokig állt a víz színén, mert minden teremtett lélek a vadászszákmány feldolgozásával volt elfoglalva s bizony, ebben a csöndes, változás nélküli időben hamar elfogta Györgyöt a szívfájdalom.

Fiatal emberünk nem épp a neki megfelelő munkát kapta. Az ő dolga lett a cethal óriási szalonna-tábláit apró darabokra vágdalni és a hajó mélyébe dobálni. Mikor ezzel elkészült, néhány társával együtt tüzet gyújtott az üstök alá s ekkor megkezdődött a zsír kiolvasztása. Sietni kellett a dologgal, mert ezen a világtájon ritkán van csöndes, jó idő, tehát a kedvező alkalmat nem volt szabad elszalasztani.

Az, hogy György az ő gyors bözbelépésével az egész csónakot megmentette, mikor a szörnyeteg hal oly közel ért hozzájuk, csöppet sem ejtette bámulatba az embereket. Nem is beszéltek róla; szinte magától értetődőnek tartották.

A munka serényen haladt s nemsokára elérték azt, hogy a szákmány felerésze kiolvasztva és hordókba töltve feküdt a fenéken. Ekkor azonban erős szél kerekedett északnyugati irányban,

mire a kapitány elrendelte a vitorlák kifeszítését, hogy tovább jussanak a hely színéről. Az utazás ettől fogva sehoggy sem volt kellemesnek mondható. A levegő ugyan lehült, de az alsó helyiségekben fölhalmozott szalonna néhány nap mulva olyan rettenetes büzt árasztott szét a hajón, hogy alig volt az embereknek maradásuk tőle.

György e közben még mindig reményelt, hogy érinteni fogják a Falkland-szigetek partjait, hogy ott — mint ő tudni vélte — nyugodtabban dolgozhassanak, de hát ebből nem lett semmi. A kapitányok erősen idegenkedtek attól, hogy fölöslegesen a kikötőbe fussanak, hol a hatóságok tömördek szekaturának vetik alá a hajót és embereit. Ezt jobb elkerülni.

Kiváltképp a cethalászok az ő szedett-vedett legénységükkel, nagyon jól tudták, hogy embereik egy része csak az alkalmat lesi, hogy szabadulhasson a terhes szolgálattól. Hát ezt az alkalmat nem igen kínálják nekik.

Utasaikat erős vihar ragadta magával, úgy hogy a fedélzeten semmiféle munkát végezni nem lehetett. A még feldolgozatlan sok szalonna a hajó biztonságát is veszélyeztette, amennyiben az örökös himbálástól egyik oldalról a másikra csuszott s minduntalan felborította az egyensúlyt. Nagy fáradtság árán mégis sikerült végre a szalonnatömeget az e célra szolgáló oldalfalak közé szoritani és egy helyre lenyügözni.

György még most sem tudta, hogy tulajdonképp hol és merre járnak, csak állhatatosan várta a partrajutást. Ám a szakács csakhamar felvilágosítással szolgált neki. Megmagyarázta a csillagok járásából, hogy az utirány még mindig délnek szól, ellenben néhány nap mulva ismét észak felé kell fordulniok.

György e magyarázat után rombadülni látta közeli menekülése reményeit s ez időtől fogva szótlan kétségbeesés marcangolta belsejét.

Ha legalább egy levelet tudna hazairni! . . . De ha megírná is, hol adhatná postára? Olykor föltünezett egy-egy idegen hajó a láthatáron, de szó sem lehetett róla, hogy közelébe jussanak.

Mindamellett elhatározta György, hogy a levelet megírja, (iszen csak adódik véletlen alkalom) s azt, mihelyt lehet, továbbítani fogja valamely módon. Egy altiszt, aki a cetvadászat óta barátságot mutatott iránta, följánlotta neki e célra fülkáját, ahol háborítlanul írhat és azt is megígérte, hogy alkalomadtán segít neki a levelet postára juttatni. Más segítséget Györgynek egyelőre igazán nem nyújthatott senki . . . várni, — várni és újra csak türelmesen várni kellett.

E közben az utolsó darab szalonnát is kifőzték, majd később megint egy halat fogtak s a napok újra egyhangú unalmasságban teltek el. György elvégezte munkáját, amit reája biztak, de a régi vidám és nyílt kedélye végkép eltűnt, helyette buskomorság, gyászos némaság lopózott lelkébe. Éjjel-nappal lelki szemei előtt látta kedvese ké-

pét, napról-napra fokozódott a vágya utána s ez a hasztalan epekedés már-már életerejét sorvasztotta. Amint olykor a hajó orrában ült s a végtelen tenger hullámaait látta lábai előtt tajtékozni, fölmerült vadul zugó agyában az öngyilkosság eszméje, és csak az édes anyjára való emlékezés, a szülőire való gyöngéd tekintet tartotta vissza ettől.

A szakács, aki mostanában is gyakran kereste társaságát, ajánlott neki megfelelő kitünő szert a borus gondolatok elűzésére, a nyomoru sors fedtetésére; a pálinkás butykost, mit ő maga mindig sikerrel használ. De György hallani sem akart ily orvosszerről; önérzetéből még nem vesztett annyit, hogy e kétségbeejtő, sőt visszataszító segítségre szoruljon. Hisz ott állt előtte elrettentő példa gyanánt a — szakács.

Ezen az emberen első szempillantásra meglátszott, hogy valamikor jobb napokat élvezett és kedvezőbb körülmények között éledgett. Ámde az ital a lejtőre taszította őt és eljuttatta a legalsó fokra, ahol a lelket és a testet egyaránt szenny veszi körül. Gyakran, majdnem naponta annyira leitta magát, hogy a matrózok a lábánál fogva rángatták és lökték a hálófülkéjébe. A légénység sehogy sem tudta megérteni, hogy honnan veszi az öreg a megfelelő szeszmenyiséget, mert hisz csak az ő napi porciója és a Györgyé (ki neki ajándékozta a magáét) állott rendelkezésére, már pedig ettől a dupla adagtól még nem lehet berugni. Bizonyára talált a vén huncut módot rá, hogy tiltott utakon jusson pálinkához. Evégből meg is figyelték őt titokban, de nem jutottak eredményre. A szakács oly ravaszul intézte kisdéd játékait, hogy nem lehetett rajtacspíni.

György szemrehányást tett neki. Miképp remélheti ő, hogy egykor kivergődik a mostani mocsárból, ha ugyanakkor mindig mélyebbre sülyeszti magát benne? Ki fog ismét egy hajót a kezére bizni, ha ilyen állapotban lép a szárazföldre?

A szakács a fejét rázogatta.

— Belőlem már nem lesz ember! — mondta. — Aki egyszer alul került, azt a többiek kiméletlenül letaposzák és nem engedik többé fölegyenesedni. Mit használ, ha én most rendes életet kezdek s aztán Newyorkba érve, szóba sem állnak velem?

— Hát egyáltalában nem tudja az italozást elhagyni?

— Mindent tudok, amit akarok! — felelte büszkén a szakács, — de nem akarok semmit, mert nincs célja. Tudom jól, ha megint egy hajót kellene vezetnem, egy csöpp rumot sem volna szabad a fedélzetre vinnem s a légénységnek, miként ez máshol is szokásban van, csak forró, jó kávé adatnék. De minthogy szakács vagyok csak és minden valószínűség szrint az is maradok, továbbra is hűségesen kitartok a pálinka mellett. Ördög vigye el a gondolatokat, ezek csak megbolondítják az embert.

— Hogy hívják önt a valódi nevén? . . . És hogy hívták a hajóját?

— Miért kíváncsi erre? Ezen a hajón doktornak neveznek és a hajóm neve? . . . átkozott legyen, többé ugyan ki nem ejtem ajkamon, mert ha véletlenül megnevezem, utána három napig betegnek és nyomorultnak érzem magamat. Nevezzen maga is doktornak, mint a többi csavargó teszi és tovább ne törődjön semmivel. Az ócska hajóm a tenger fenekén hever, a kapitánya — nos, az meg itt szakácsoskodik, vinné el őt is az ördög!

Amint látni, nem lehetett vele okosan beszélni. Csakhamar el is ódalgott félrészeg állapotban a vacka felé. György utána nézett és észrevette, hogy az öreg ismét jót huz a butykosból.

A déli vizeken eközben még három cetszörnyet sikerült nekik ejteni s ez időtájt György igen reménykedett, hogy Valparaizót most már bizonyosan elérik, miután a szakács kijelentése szerint, annak közelében járhattak. Egy napon azonban a hajó hirtelen irányt változtatott; a kapitány ugy látszik újabb zsákmányt szimatolt az új irányban. Ekkor már mintegy hat hónapja járták keresztül-kasul a tengereket — György nagy bujára.

Szokott helyén, a hajó végében kucorgott Györgyünk és szívtépő fájdalommal nézte a messzeséget. A nap épp lehanyatlott véres fejjel a hullámok közé. Egyszerre ott termett mögötte a szakács és vállon érintette az ifjút, mondván:

— Tudja-e, György, hol járunk e percben?

György nemet intett a fejével.

— Ime, a rémitő messzeségben, látszanak a Kordillera-hegyek. És pedig amaz ott, égre törő hegycsucsával, a Tucunjadó.

— A Kordillerák? — kiáltott föl György meglepetve.

— Ugy ám! — bölintott a szakács. — Jól ismerem ezt a hegláncot, kormányos koromban többször elhaladtam erre felé.

— Tehát mégis csak Valparaizó városa felé megyünk? — kérde György, aki a fölfedezés után nem tudta izgatottságát palástolni.

— Abban nem reménykedhetünk, — mondá a szakács. — Inkább az ellenkezőjét gondolom. Itt van a közelben Talcahuana kikötő, hol a cet-halászok szívesen horgonyt vetnek.

— Mi is odatartunk?

— Oda? . . . hogy kikössünk? Nem, ifiur, ebből aligha lesz valami. Legyen elkészülve rá, hogy az öreg semmiáron sem engedi önt partra. Azután meg tudni kell, hogy a kikötőben a rendőrség rendkívül éber szemmel figyel meg mindent, ami az érkező hajók körül történik. Ha például egy megszökött matrózt csipnek nyakon, azt irgalmatlanul azonnal visszazáratják kapitányához. Amennyiben pedig a hajó, melyhez tartozik, már tovább vitorlázott volna, börtönbe vetik s ott addig kell szenvednie, míg az a hajó kisebb vagy nagyobb idő múlva újra a kikötőben horgonyoz. Eszébe se jusson tehát a megszökés, mert ugy-

sem segít magán s utána aztán igazán pokoli élete lesz a bosszuálló kapitány kezei között.

— És mit gondol mégis, mikor látjuk meg a szárazföldet?

— Mindenesetre már holnap hajnalban. Talán most is kivihetnök, ha nem ereszkedne az alkonyi köd a vizekre. Holnap reggel azonban egész bizonyosan a part közelébe jutunk.

— A kikötő neve Talcahuana?

— Igen, és annak a tájára fogunk jutni. Egy Concepcion nevű nagyobb város is van itt a kö-

Négy hét múlva!

György szíve hevesen földobogott. Elgondolta, hogy akkor ő maga is hazaérhetne ennyi idő alatt szülőföldjére, — mennyasszonya ölelő karjai közé . . . Immár tehát van némi lehetőség, hogy visszanyerje szabadságát . . . És vajjon visszariad-e bármilyen nehézségtől, mely e céljában akadályul szolgálna?

Dacosan nézett maga elé. És egyben határozott: akár könnyű, akár nehéz feladat előtt áll, ha egyszer a hajó horgonyt vet a kikötőben, szabad-

Rákóczi a határon.

Az Isten nevében
Itt vagyok, én népem,
A honi határon —
Rézdobok, trombiták,
Riadozzatok át
Nagy Magyarországon!

A hatalmas Isten
Ide küldött engem
A puszta hazába,
Régi jussaidnak,
Szent szabadságodnak
Igaz oltalmára.

Kiragadom sebzett,
Vérbe tiport tested
A német karmából,
Rabbá lett lelkedet
A rontó keservek
Nyomorúságából.

Megmentlek, megváltlak!
Széttöröm a láncod,
Fogyatom a könnyed:
Én vagyok szózatja,
Tárogató hangja
A te jövődödnek.

Én kiáltok hozzád:
Kelj fel, Magyarország,
Dicsőséges népem!
Fel, a szabadságért,
A szabad hazáért,
Az Isten nevében!

ENDRÓDI SÁNDOR.

zelben, ott azonban cethalászoknak nincs mit keresniük. A nyakamat teszem rá, hogy a kapitány Talcahuanát akarja fölkeresni s ott kiszállítatja az eddig nyert halzsirt. Így megint üres lesz a hajója, amellyel aztán újabb vadászatra indulhatunk. Idáig a szerencse volt velünk, miért is az öreg annál nagyobb bizalommal néz a további útja elébe. Ami a maga levelét illeti, azt ön most alkalmasint a szárazra juttathatja s ha az eljut ama gőzösre, mely Valparaizóból Panamába megy, négy hét múlva Newyorkban kézbesítik.

Mária Magdolna az Ur előtt.

ságát kiküzdí magának bármiképp. Jaj annak, aki utjába áll!

(Folytatása következik).

A japánok tizparancsolatja.

A japánok erkölcsi világa és felfogása egészen más, mint a miénk s ez az erkölcsi felfogás és világnézet tesz megérthetővé sok olyan dolgot, amit eddig csak csodáltunk, de meg alig érthet-

tünk. Az angol Daily Mail a „Japan Daily Mail” nyomán közölte a napokban azt a tizparancsolatot, amelybe a japán moralisták és vallásbölcselek erkölcsi felfogásukat egybetömörítették és amiket századok óta az egymást követő generációk rendre megtanulnak már kis gyermekkorban, a mintaszerű japán iskolákban. A tizszakaszba foglalt morál-tanítás pedig olyan altruizmust és olyan igazán tiszteletreméltó erkölcsi felfogást sugároz ki, amelynél a kereszténységé egy csöppel se különb. A külső alakjukat illetőleg pedig a japán morál-dogmák abban különböznek a mi parancsainktól, hogy aféle abszolút tiltó rendelkezés egyáltalán nem fordul bennük elő. Szól pedig a japánok tizparancsolata eképpen:

1. Minden erénynek alapja a hűség; a császár fenséges személyét mély tisztelettel kell övezni és a hazát soha el nem muló alázattal kell szolgálni.

2. A szüleidet buzgó készséggel vedd körül, tiszteljed őket és mindig gondolj az ő nagy szeretetükre és gyengédségükre.

3. A testvéreknek és nővéreknek, mint egy család tagjainak, szeretniök kell egymást és egyesülve — békességben kell élniük.

4. Mindenki dolgozzék felebarátjáért, bátorítsa a jót és bátortalanítsa a rosszat és egyformán bánjon a barátjaival és az idegenekkel.

5. A hazugságtól való tartózkodás a megismerés kezdete, legyetek tehát egyeneslelkűek, óvatosak és dorgáljátok egymást, tanítva a szépre és jóra.

6. Ha tanulmányozzátok a multat, abból meg fogjátok tudni érteni a jelent. Ápoljátok a szellemi és erkölcsi szépítés szenvedélyeit, mert ebből születik és testesül meg az erény.

7. Ha elnyomottakat láttok; legyetek velük szemben barátságosak s érezzetek velük együtt, amennyire ez csak tőletek telik.

8. A betegség — úgy mondják a tudós orvosok és a bölcsek — a szájon át támad meg. Vigyázzatok tehát arra, amit megesztek és megisztok.

9. Nemes hűságtokat és bátorságtokat őrizzétek meg akkor is, ha a körülmények elnyomnak benneteket és ha az életek szomorúságra is válik.

10. Gondoskodjatok arról, hogy őseink előírásait, a haza és a házi tűzhely tiszteletére mindenkor és hiven megőrizzétek.

Ime, ez a japán morál — s ez a nyitja a japán halálmegvetésnek és lángoló hazaszeretetének. —

Felsült tanító.

A falusi tanító az esperes látogatására előkészítette a legjobb három gyermeket.

Az esperes bejön s kérdi ezek egyikétől:

— Kis fiacskám, szereted te mi Urunk Jézus Krisztust?

— Nem én! Én a boldogságos Szűz Máriát szeretem!

Az esperes megdöbbenve néz, mikor a gyerekek folytatja:

— Amelyik a Jézus Krisztust szereti, az a túlsó oldalon ül!

Vagyis ez a tétel más fiúnak volt kiadva.

A Parsifal.

(8) A második felvonásnak a varázsló Klingsor bűvös várában van a színhelye. Legfelsőbb toronyszobájában áll a gonosz vár ura. Látható a lépcső is, mely a torony nyílt erkélyére még felvezet. A szoba teli van nekromantikus varázs-szerszámokkal, titokzatos eszközökkel. Egy kiálló rudon gubbaszt a bagoly. A szoba sarkában titkos tűzhely van, melyből kékes csomóban lövel elő a láng. Üstök vartyognak, denevérek visonganak. A zaj és a zsbongás eltart egy darabig, de mikor Klingsor parancsolón legyint feléjük, azonnal siri csönd támad.

Nagy felületű érctükrök áll még a falhoz támasztva és Klingsor onnan kémleli, hogy a vár vidékét kik tapossák. És meglátja, hogy egy ifjut vonz arra a bűvös erő. Az az ifju — Klingsor jól ismeri — Parsifal; elégülten dörzsöli kezét a varázsló és mosolyog kajánul: „Jő már a gyerekes botor . . . de alszik a nő, föl kell őt ébresztenem. Hadd lássam, ki parancsol e tájon!?”

A szoba közepében álló üst alá tüzet gyújt és a kékes láng fölé hajoltan kiáltja: „Jelenj meg! Jöjj elő! Ide hozzám! Az urad szólit, névtelen te! Ős-ördögi, pokoli virág te! Kundry ide jöjj! Ha hivlak, hogy mersz késlekedni!”

A kékes fényben, a légben uszó alak látszik: az alvó Kundry úgy, ahogy az első felvonásban már Gundermanz említette, hogy megmerevedik és ilyenkor az átok olyan súlyosan fogja meg, hogy nincsen emberi erő, mely fölébreszthetné . . . Egy nagyot kiált, retteneteset.

Klingsor felé csap és visszakiáltja: „Akaratomnak rabja vagy, parancsolom, ébredj és szolgálj nekem!”

Az alvó nő üvölt, vinnyog, szüköl, mint valami elgyötört állat. De végül mégis csak fölébred és mintha visszaemlékezne arra, hol járt elébb, vadul néz a zsarnokra, ki kényszeríti az akaratlan szolgálatra. Klingsor pedig gunyosan tesz neki szemrehányást:

„Mit csavarogtál megint a hős telepen? Ott tán jobb a dolgod, mint nálam? Hiszen itt tündérnek szerepelsz, ott még baromi számba sem vesznek téged?”

— Szolgálni mégis oda inkább vágyom! Mert ott talán megílelem egyszer a váltásom!

— A, igen! Persze ott szüzi férfiak le lehetők. . .

De mit hihetsz felőlük, hiszen parancsomra kell tenned és ládd, a királyuk is csak rád bukott, mikor csábitottad! Így lesz az mind, mert csak álnokok . . . Én pedig a varázsból el nem bocsátlak és hatalmamot meg nem töröd te soha. Most már a szent lándzsa is nálam van, azzal halálosan sebzem a gögös templomosokat . . . hej, Grál, most mutasd meg, mit tehetsz ellenem, mikor éppen a te szent fegyvereddel őket megverem!?

Kundryt ez a gögös és lázadó szó ingerli; vad tigris akar lenni egyszerre és Klingsor elé ugrik:

— De rajtam honnan a hatalmad? Mi jogon parancsolsz velem? Nem félsz-e, hogy éppen úgy rajtaveszthetsz nálam, hiszen te is csak férfiú vagy és én szép leány . . .

Klingsor jóízűn a lány szeme közé kacag:

— Én velem szemben hatástalan a csábod és hiába leselkedel rám, én már ezen túl vagyok!

Kundry ekkor azt lobbantja a varázsló szemére, hogy hiszen ő is akart a Grál-lovagok közé jutni, de nem kellett, nem kellett, kidobták végkép, sohasem is fog kelleni . . .

Klingsort a lány emlékeztető szavai végtelenül dühre gerjesztik. Átkot mond azokra, kik egykor őt nem fogadták a Grál mellé. Esküszik, hogy utolsó szálíg csuffá teszi őket, mint azt az Amfortast tudta tenni. A lándzsára esküszik, hogy addig nem szűnik a boszuja, míg mind a Grál-lovag oldalába nem üti és pont a helyre akar ütni rájuk, hol a Grál Atyának oldalát megnyitatta . . . azután birtokba veszi a Grált és úgy elrejti, hogy emberi szem többé nem láthatja . . . avagy izzé, porrá töri . . . a Sátán ebben őt segítse . . .

Kundry feljajdul az eskü hallatára és a Sátán nevének említésekor nagyon megundorodik. Sirva beszél el, hogy mennyire sajnálja Amfortást: „Ah szegény, gyenge volt ő is, mint annyi más; és átkom az, hogy másra nem bukkanhatok, csak gyengékre . . . ezért nem jut neki osztályul a siri nyugalom, az örök álm, tiszta szerelmet nem tud gerjeszteni, hanem csak kéjeset és ő maga is gyenge, hogy a pusztá kéjes indulatnak ellentállani nem tud!

Klingsor kajánul vág a szavába:

— Olyat lesel, ki neked ellentáll? Nos, most éppen jön egy fiú. Próbálkozzál vele!

Kundry próbál ellenkezni; nem akar többé senkit törbe csalni. Utálja eddigi életét, vágyik a tiszta érzésre és azután az örök álomra. De Klingsor parancsa erősebb; neki engednie kell.

A varázsló az érctükréből lesi a közeledő ifjunak minden lépését. Látja, hogy az is ellentállást fejt ki, mintha nem akarna a bűvös vár udvarára jutni, de muszáj neki, mert a bűbáj vonzza sokkal hatalmasabban, semmint ő ellenállani képes.

Kundry sír és magát átkozza. Klingsor a parancsot most már kiadja határozottan és azzal a

lány a színről úgy eltűnt, mintha föld nyelte volna el . . .

— Siess! Mert e percben hág föl a vár fokára az a fiú. Vigyázz, ez lesz a legértékesebb zsákmány, mert ennek pajzsa csak egy van: a balgaság!

(Folytatása következik.)

Földanyánk ajándékai

a természet hideg világából.

A DRÁGAKÖVEK.

Igen sokféle szintelen, vagy szép színű és főként: szépfényű követ használ az ember disztárgy vagy ékszer gyanánt már a legrégebb idők óta. Ezeknek az értéke attól függ, hogy milyen szépek vagy milyen ritkák; de függ a divattól is, mely néha igen jelentékeny hullámozást idéz elő a drágakövek árában. Az ékszer gyanánt használatos kövek értékét köszörüléssel szokták növelni, mert a köszörült drágakövek előnyös tulajdonságai jobban szembeötlenek. A drágaköveket tulajdonképpen drága- vagy ékkövekre és félnemes kövekre szokás felosztani; az előbbieket többnyire nagyon kemény, ritka és ennélfogva drága ásványok, melyek csaknem mind tiszta kristályok alakjában fordulnak elő, míg az utóbbiakat szabálytalan formában is találják; a félnemes kövek értéke aránylag csekély és nagyon függ a divattól. A forgalomba kerülő drágakövek mennyisége igen csekély és így, bár igen nagy az áruk, a világkereskedelemben csak alárendelt szerepük van. Általában a nagyságtól függ a drágakő értéke, s a nagyságot súly szerint mérik. Mérték-egység a karát, mely körülbelül 0.206 grammnak felel meg, ez az egység azonban országok, sőt városok szerint is meglehetősen változó. Francia- és Angolországban ez idő szerint pontosan 0.205 gramm, egy karát. A nagyságon kívül a kő számos speciális tulajdonságai, s ezek között elsősorban a köszörülés van befolyással az árra. A drágakövek feldolgozásával csak egyes helyeken foglalkoznak, ahol az speciális iparágga fejlődött, mint pl. a gyémántköszörülés Amszterdamban. A drágakövek legfontosabb világ-piacai: Páris, London, Amszterdám és részben Nizsnij-Novgorod.

A GYÉMÁNT.

A legértékesebb drágakő, amelynek olyan nagy a jelentősége a többi drágakövekhez viszonyítva, hogy az egész drágakőkereskedés kilenczederészenek gyémánt az anyaga. Tiszta, többnyire oktaeder-alaku kristályokban találják, melyek az oktaeder lapjainak irányában jól hasíthatók. Többnyire szintelen (viz-gyémánt) vagy nagyon kissé sárgás (kap-fehér), ritkábban sárga, kék vagy zöld színű. Fénytörő képessége valamennyi ásvány között a legnagyobb s a fény szétszórása következtében mindenféle színben pompázik (ez a

gyémántnak a „tüze”). Keménysége 10, fajsúlya 3.5, anyaga tiszta karbonium. Legrégibb lelőhelye Elő-Indiában a dekkani fensík (Cuddapach környéke), itt találták az uralkodócsaládok birtokában levő régi nagy gyémántokat (Kohinoor, Regent, Florentin stb.). 1827 óta Braziliában is találják Bahia és Minda Geraes államokban. Dél-Afrikában a Kimberley és De Beers gyémántokat 1867 óta bányásszák. 1902-ben Dél-Afrika gyémánttermelése 2.662.000 karat volt, tehát mintegy 534 kiló, összesen 156 millió korona értékben. Dél-Afrikában a kimberlit nevű kékeszürke, valószínűleg vulkáni eredetű kőzetben találják a gyémántot; a követ felaprózzák, a levegőn szétporlasztják s azután a gyémántot kimosásuk belőle; a nagyobb darabokat egyenként, a kisebbeket pedig zacskószámra árujják. A legnagyobb gyémántot, melyet eddig ismerünk, 1905-ben találták Délafrikában, ennek a súlya 3032 karát volt, értéke állítólag 30.000 000 korona. Kettévágták és így dolgozták fel, alkalmasint azért, mert nem sok vevő jelentkezett rá. A többi nevezetes gyémántok a következők: Orloff, a cár birtokában, 194 karát, értéke 7 millió korona, a Dél csillaga, 125 karát, értéke 10 millió korona, a Regent, 136 karát, értéke 12 millió korona, Jehan sahja, 80 karát, értéke csak 3 millió korona, Sancy, a cár birtokában, 53 karát, értéke 2 millió korona, Kohinoor, az angol királyi családnál, 103 karát, értéke 6 millió 782 ezer korona. Florentin, a cár birtokában, 139.5 karát, értéke 2 millió 900 ezer korona, a Sah, a cár birtokában, 95 karát, értéke 3 millió korona, Nagy Mogul 132 karát, értéke ismeretlen. A portugál királynak is van egy Braganza nevű, 367 karátos 10 millió értékű gyémántja. Az uralkodó családokat nem számítva, közönséges halandók birtokában kevés nagy gyémánt kerül; kivétel csak a Halphen-család, melynek van egy 10 millió értékű gyémántja, a Dél csillaga. A nagy gyémántoknak az őrzése is sokba kerül. Mikor 1905-ben Délafrikában talált Premier nevű 3032 karátos gyémántot Londonba szállították, 15 fegyveres ember kísérte és mikor a szállítás idejére lopás ellen biztosították ezt az egy darab követ, a biztosítási díj 600.000 korona volt. A gyémánt köszörülését többnyire Amsterdamban végzik, de most már van gyémántkőszörülő intézet Berlinben és a Frankfurt melletti Hanauban is. Az olyan gyémántnak, melynek az egyik oldala simára, laposra, a másik oldala pedig alacsony kupalakura van köszörülve, rozetta, az olyannak pedig, melynek mindkét oldala kupalaku s az egyik oldala hegyesebb kup, brilliáns a neve. A gyémánt-utánzatok ólomüvegből, vagy szintelen hegyi kristályból (máramarosi gyémánt) készülnek; az üvegből készült gyémánt-utánzat közül legismertebb a Taits-gyémánt.

ADOMÁK.

Asszonyi szempont. — „Na csak figyelj ide: a jó férjnek kötelessége, hogy feleségét a hibáira intse.” — „Máskép van az! A jó férfi egyáltalában nem lát feleségében hibákat!”

Szó-csata. — „Magának is kell kölcsön adjam a jó illem tankönyvét!” — „Igen; de hogyan nélkülözi addig maga?”

Rendre-intés. — „Ezennel kinyilatkoztatom, kedves Máli kisasszony, hogy maga a legbájosabb lány ezen a vidéken.” — „Mit nyilatkozzat ílyton rólam. Nyilatkozzék egyszer arról, ami kizárólag magára vonatkozik.”

Házasság-közvetítés. Mond a fiatalember: „A negyvenezer korona hozománnyal egyetérték, de most mutassa az illető hölgy arcképét!” — „Kérem a negyvenezeres lányoknak már nem szokott arcképük is lenni itt!”

Jól megfontolja. Pénztárnok kellene a szövetkezethez és valakit így ajánlanak az igazgató előtt: „Ezt tessék akceptálni, ritka becsületes ember.” — „No akkor nem ez az igazi; olyat szeretnék, aki mindig és csak rendesen becsületes.”

Elíheto közmondás. Öreg Borsódyné hamiskás mosolylyal válaszol a kérő fiatal urnak: „Hát csak az én vöm szeretne lenni?” — „Istencém! Hát mit csináljak, ha igazán nincsen rózsavövis nélkül?”

Fordított baj. „Ha este feketét iszom, nem tudok aludni.” — „Én fordítva vagyok vele. Nem tudok feketét inni, mikor aluszom.”

Fejtörő gyermekeknek.

A múlt hónapi két földrajzi talány megfejtése így hangzik: I. Bakony; II. Erdély. — A fogós kérdésre pedig az a felelet, hogy az egyszemű lát többet, mert ő egy szemivel a más kettőjét látja, míg más a kettővel is csak egyet lát nála... No, ugy-e, hogy igazam van?

Most ismét van itt két kis fejtörő a jó fiuk, jó leányok számára. Hogy ki ne maradjunk a gyakorlatból. Az egyiket biz szeretnék öök legalább egyszer látni, a másikat meg minél többször látni.

Aki maga eszivel meg nem fejt, annak várni kell augusztus 15-ig, mert előbb nem árurom el.

Uj fogós kérdést is tudtam egyet, de ebben a nagy melegben bizony elfelejtettem. Ahelyett ezt kérdezem tőletek, hogy mit csinál a gólya a másik lábával, mikor egy lábon áll?